

พลังนิตปฏิบัติศาสนกิจ : พลังการทำงานและจิตวิญญาณเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม ต้นแบบการเรียนรู้ สู่ความเป็นบัณฑิตตามอัตลักษณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัย^๑

โดย กองกิจการนิต สำนักงานอธิการบดี^๒
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก่อตั้งขึ้นตามพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์มีพันธกิจ ๔ ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภายใต้ปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” โดยนโยบายของมหาวิทยาลัยนิตบรรพชาที่สำเร็จการศึกษาภาคทฤษฎีแล้ว จะต้องปฏิบัติศาสนกิจในเพศบรรพชาเป็นเวลา ๑ ปี^๓ จึงจะมีสิทธิเข้ารับปริญญาตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ และการออกปฏิบัติศาสนกิจของนิตทุกรูป มหาวิทยาลัยมีความมุ่งหวังให้นิตทุกท่านได้ปฏิบัติตามพุทโธวาทที่ว่า

“จรณภิกขเว จาริกัม พุทฺชนฺทิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปายอตถายทิตาย สุขายเทวมนุสฺสานํ
แปลว่า ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์
ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”

ดังนั้น การปฏิบัติศาสนกิจอีกหนึ่งปีการศึกษา จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญของการสำเร็จการศึกษาตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวดที่ ๗ การสำเร็จการศึกษา ในข้อ ๖๔ ซึ่งกำหนดสาระสำคัญไว้ว่า นิตผู้สำเร็จการศึกษาต้องสอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตร, ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน และไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย ซึ่งการไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย ข้อหนึ่ง คือ การปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา ๑ ปี หลักเกณฑ์และวิธีการตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งกำหนดสาระสำคัญไว้ว่า นิตผู้ที่มีสิทธิในการปฏิบัติศาสนกิจจะต้องเป็นนิตผู้สอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ เท่า ของเวลาการศึกษาตามหลักสูตรและมีค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐ และต้องมีหนังสือรับรองจากสำนักทะเบียนและ

^๑ เป็นบทความที่มีเนื้อหาซึ่งรวบรวมข้อมูลจากสรุปผลการประเมินความพึงพอใจ และการถอดบทเรียนจากการ
โครงการสัมมนานิตปฏิบัติศาสนกิจ ๔ ภาค รุ่นที่ ๖๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐

^๒ รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลโดย พระมหาประยูร โชติวิโร ผู้อำนวยการกองกิจการนิต สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวดที่ ๗
การสำเร็จการศึกษา ข้อ ๖๔ (๖๔.๒) ไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย

วัดผล ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานครบตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ได้ยื่นคำร้องขอปฏิบัติศาสนกิจ ต่อมหาวิทยาลัย เพื่อให้คณะกรรมการอนุมัติ ภายในวันที่ ๑๕ พฤษภาคมของปีการศึกษาครบตามหลักสูตร และต้องเข้ารับการปฐมนิเทศนิสิตปฏิบัติศาสนกิจตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และเมื่อดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ครบแล้ว นิสิตปฏิบัติศาสนกิจลงพื้นที่ปฏิบัติศาสนกิจสนองงานในกิจการคณะสงฆ์ หรืองานตามนโยบายและพันธกิจของมหาวิทยาลัยสนองงานในกิจการคณะสงฆ์ในเพชรบูรณ์เป็นเวลา ๑ ปี ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติศาสนกิจ และเข้าร่วมสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจประจำภาคเพื่อสรุป แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเสริมสร้างเครือข่ายการปฏิบัติศาสนกิจระหว่างกัน

๒. การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานโครงการปฏิบัติศาสนกิจ

การปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย มีหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติตามระเบียบมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตเป็นฉบับแรก ต่อมาได้มีการออกประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ที่ ๒/๒๕๓๒ เรื่อง การปฏิบัติงานของพระบัณฑิต เพื่อกำหนดการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรครบ ๔ ปีแล้ว เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติศาสนกิจ ฉบับที่ ๒

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ภายหลังก่อตั้งมหาวิทยาลัยมีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับรองสถานะของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ ได้มีการออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พุทธศักราช ๒๕๔๖ สาระสำคัญกำหนดให้นิสิตผู้ศึกษาครบตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มีผลการเรียนค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐ ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้ปฏิบัติศาสนกิจสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามนโยบายและพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในเพชรบูรณ์เป็นเวลา ๒ ภาคการศึกษา หรือ ๑ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการสนองงานในกิจการคณะสงฆ์ เพื่อพัฒนานิสิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ เพื่อสงเคราะห์ประชาชน เพื่อสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

ในการปฏิบัติศาสนกิจข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ. ๒๕๔๖ ในข้อ ๕ ได้กำหนดความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจไว้ ดังนี้

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ

นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ หมายความว่า พระภิกษุหรือสามเณรผู้ศึกษาครบตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตและกำลังปฏิบัติศาสนกิจ

ศาสนกิจ หมายความว่า การสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย และได้กำหนดวัตถุประสงค์การปฏิบัติศาสนกิจไว้ในข้อ ๑๐ ว่า การปฏิบัติศาสนกิจมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- (๒) เพื่อการสนองงานในกิจการคณะสงฆ์
- (๓) เพื่อพัฒนานิสิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์
- (๔) เพื่อสงเคราะห์ประชาชน
- (๕) เพื่อสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

จากความหมายของนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจ จึงสรุปความหมายของการปฏิบัติศาสนกิจไว้ว่า “การปฏิบัติศาสนกิจ” หมายความว่า การปฏิบัติงานของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาจากผลการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานโครงการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา เราพบว่า นิสิตปฏิบัติศาสนกิจจะมีอยู่ ๒ สถานะ คือ นิสิตที่เป็นพระสังฆาธิการกับนิสิตที่ไม่เป็นพระสังฆาธิการ โดยงานที่นิสิตปฏิบัติศาสนกิจส่วนใหญ่จะอยู่ใน ๕ ประเภท คือ (๑) งานในกิจการคณะสงฆ์ (๒) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๓) การสอนนันทธรรม-บาลี (๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ (ม.๑-๒) และ (๕) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกลุ่มที่ ๕ มีข้อแตกต่างในบริบทของแต่ละพื้นที่ ภาคเหนือเป็นเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ภาคใต้ เรื่องการส่งเสริมสันติสุขในพื้นที่ภาคใต้ และเมื่อแบ่งเป็นกลุ่มจะมีอยู่ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ปฏิบัติศาสนกิจทั่วไปตามที่เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมอบหมาย และกลุ่มนิสิตปฏิบัติศาสนกิจที่เสนอเป็นโครงการปฏิบัติศาสนกิจต้นแบบ นิสิตที่ปฏิบัติงานทั่วไปที่เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมอบหมาย การปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับที่ได้รับมอบหมาย เช่น เทศน์ บรรยาย สอน หรือร่วมโครงการกิจกรรมในวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ส่วนนิสิตเสนอเป็นโครงการจะมีการปฏิบัติงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการติดตามและประเมินจากทีมงานที่ให้ทุนสนับสนุนต้องรายงานตามรูปแบบที่ทุนสนับสนุนกำหนด แต่ยังคงความเชื่อมโยงกับวัดหรือเจ้าสำนักงานเพราะให้ความสำคัญกับโครงการฯ มีบางส่วนเข้าใจว่าทำโครงการแล้วไม่ต้องช่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักงาน

๒.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติศาสนกิจ

จากการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต และผลจากการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีภาค ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตจะมีอยู่ ๒ ส่วนสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารจัดการ และการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบใหม่ระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีน้อยทำให้บางพื้นที่ที่ไม่ได้ส่งผู้บริหารโดยตรงเข้าร่วมไม่ได้รับทราบนโยบายโดยตรงทำให้การปฏิบัติตามนโยบายมีความไม่ชัดเจน

๒. การตรวจสอบคุณสมบัติของนิสิตในการเป็นผู้มีสิทธิปฏิบัติศาสนกิจ จะต้องมีความสอดคล้องตามข้อบังคับกำหนด กล่าวคือ เป็นนิสิตผู้สอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ เท้า ของเวลาการศึกษาตามหลักสูตรและมีค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐ และต้องมีหนังสือรับรองจาก

สำนักทะเบียนและวัดผล ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานครบตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และต้องยื่นคำร้องขอปฏิบัติศาสนกิจภายในวันที่ ๑๕ พฤษภาคมของทุกปี กรณีที่นิสิตมีเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งไม่สมบูรณ์อาจส่งผลกระทบต่อการยื่นคำร้องหรือดำเนินการใดๆเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตได้

๓. การเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกิจการนิสิตในส่วนภูมิภาค ส่งผลให้การดำเนินการขาดความต่อเนื่อง และความเข้าใจที่สอดคล้องกันตามแนวนโยบายที่มหาวิทยาลัยกำหนด

๔. ระบบ กลไกและกระบวนการปฏิบัติศาสนกิจที่ยังไม่ชัดเจนและการสื่อสารไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้า

๕. การเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคม การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ ติดตามและประเมินผล

๕. การเตรียมความพร้อมให้กับนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ การตรวจสอบคุณสมบัติการเป็นนิสิตปฏิบัติศาสนกิจไม่สอดคล้องกับปฏิทินกิจกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ และปฏิทินการศึกษาของมหาวิทยาลัย

๖. วัฒนธรรมการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตผู้ปฏิบัติศาสนกิจที่ยังติดอยู่ในกรอบการทำงานรูปแบบเดิม และขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามนโยบายที่กำหนด

๗. ศักยภาพและความสามารถของนิสิตที่ปฏิบัติศาสนกิจมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต

๒.๒ แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ

แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ มี ๖ ประเด็นสำคัญ คือ

๑. การสำรวจความต้องการของคณะสงฆ์ ชุมชน และการกำหนดนโยบาย ทำความร่วมมือร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานราชการหรือเอกชน

๒. พัฒนาระบบ กลไก และกระบวนการปฏิบัติศาสนกิจ ขับเคลื่อนการทำงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติศาสนกิจให้เข้มแข็งด้วยKM

๓. การกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจโดยคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ในแต่ละภูมิภาคและมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในแต่ละพื้นที่

๔. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้ภูมิปัญญาทางสังคมเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ และเสริมสร้างการทำงานด้วยเครือข่ายทั้ง บวร หรือประชารัฐ

๕. การกำหนดรูปแบบการปฏิบัติศาสนกิจ ๒ ลักษณะคือ งานในกิจการคณะสงฆ์ทั่วไปที่เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมอบหมาย กับการเสนอโครงการปฏิบัติศาสนกิจตามยุทธศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

๖. การพัฒนารูปแบบและกระบวนการปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบของหลักสูตร เช่น หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการปฏิบัติศาสนกิจ

จากข้อเสนอแนะที่เป็นผลจากการดำเนินงานในปีการศึกษา ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา มีการพัฒนาและปรับปรุงผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ ในคราวประชุมคณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ให้ข้อเสนอแนะและกำหนดนโยบาย ลักษณะการปฏิบัติศาสนกิจ

ที่พึงประสงค์ แผนงานหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อยกระดับการปฏิบัติศาสนกิจให้สามารถสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้

๑. สำรวจความต้องการของคณะสงฆ์ และทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับคณะสงฆ์
๒. พัฒนาระบบ กลไก และกระบวนการปฏิบัติศาสนกิจให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม สามารถตอบสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
๓. กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจโดยคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ในแต่ละส่วนภูมิภาค และมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในพื้นที่
๔. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้ภูมิปัญญาทางสังคมหรือทุนทางสังคมเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ
๕. กำหนดให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจในปีการศึกษา ๒๕๖๐ เสนอการปฏิบัติปฏิบัติในรูปแบบของโครงการปฏิบัติศาสนกิจที่มีวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
๖. การพัฒนารูปแบบและกระบวนการปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบของหลักสูตรประกาศนียบัตรการปฏิบัติศาสนกิจ

๓. การขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการปฏิบัติศาสนกิจ

นับตั้งแต่มีการยกระดับการปฏิบัติศาสนกิจให้สามารถสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และกำหนดให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบของโครงการและในปีการศึกษา ๒๕๕๙ ผลการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต รุ่นที่ ๖๒ (พ.ศ.๒๕๕๙) ได้มีโครงการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต จำนวน ๑๒ โครงการที่ผ่านการคัดเลือกและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากจากองค์กรภายนอกภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาพระนิสิตสู่อุดมการณ์พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมและโครงการพระธรรมทายาทเพื่อการพัฒนาสังคม^๔ และในปีการศึกษา ๒๕๖๐ นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๔ ได้มีการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ และการปฏิบัติศาสนกิจภายใต้แผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา มีประเด็นรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ การขับเคลื่อนนโยบายและโครงการปฏิบัติศาสนกิจต้นแบบ

การดำเนินงานโครงการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ๔ ภาค รุ่นที่ ๖๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นิสิตได้ทราบปัญหาและอุปสรรค พร้อมได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ตลอดจนได้ร่วมกันค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี ดังนั้น กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี จึงเสนอบทความ เรื่อง “พลังนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ : พลังการทำงานและจิตวิญญาณเพื่อ

^๔ ศึกษาเพิ่มเติมจากการเอกสารการถอดบทเรียนการสนับสนุนการพัฒนาการปฏิบัติศาสนกิจรายจังหวัดภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาพระนิสิตสู่อุดมการณ์พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมและโครงการพระธรรมทายาทเพื่อการพัฒนาสังคม โดยพระมหาสุเทพ สุพนฺธิโต และคณะ

พระพุทธศาสนาและสังคม ต้นแบบการเรียนรู้ สู่ความเป็นบัณฑิตตามอัตลักษณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัย” เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่ต่าง ๆ และกำหนดรูปแบบและวิธีการปฏิบัติศาสนกิจที่เหมาะสมในอนาคต

๓.๒ ผลการดำเนินงานการปฏิบัติศาสนกิจนิสิต รุ่นที่ ๖๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๔ จากนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบของโครงการปฏิบัติศาสนกิจที่มีวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ส่งผลให้นิสิตจัดทำโครงการปฏิบัติศาสนกิจทุกรูป และมีจำนวน ๕๔ โครงการที่ผ่านการคัดเลือกและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากจากองค์กรภายนอกภายใต้โครงการพระธรรมทายาทเพื่อการพัฒนาสังคม ดำเนินการแล้ว จำนวน ๓๐ โครงการ และอยู่ระหว่างดำเนินการโครงการ จำนวน ๑๔ โครงการ ดังนี้

๑. โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกรักธรรมชาติและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ (วิทยาเขตขอนแก่น)

สถานที่ อุทยานแห่งชาติภูเวียง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น

๒. โครงการ “วัดนำพา ชาวประชาเป็นสุข” (วิทยาเขตหนองคาย)

สถานที่ วัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๓. โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในพื้นที่ตำบลห้วยทะเล จังหวัดนครราชสีมา (วิทยาเขตนครราชสีมา)

๔. โครงการนิสิตปฏิบัติศาสนกิจกับการจัดการดอนปู่ตาป่าชุมชนพึ่งตนเองบ้านค้อ (วิทยาเขตอุบลราชธานี) สถานที่ ป่าชุมชนบ้านค้อ ตำบลกุดลาด อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๕. โครงการพัฒนาสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา เขตอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา (วิทยาเขตนครราชสีมา) สถานที่ วัดในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๔ แห่ง

๖. โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนในเขต อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (วิทยาเขตนครราชสีมา) สถานที่ โรงเรียนเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๘ แห่ง

๗. โครงการโพนค้าย FC ๔.๐ และการแอโรบิคส่งเสริมสุขภาพ ณ วัดโพนค้าย (วิทยาลัยสงฆ์เลย) สถานที่ วัดโพนค้าย ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย

๘. โครงการบัณฑิตน้อย (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ โรงเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๙. โครงการปฏิบัติธรรมทุกวันพระในฤดูกาลเข้าพรรษา ปี ๖๐ (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดหนองแวง พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑๐. โครงการ สืบสานภูมิปัญญาปลูกพืชสมุนไพรชาวบ้าน (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดป่าสุนทรวนาราม ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑๑. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์วัดศรีสุกน่ายู่สุขุมชน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดศรีสุก ตำบลดอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑๒. โครงการมัคนายกน้อย (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ โรงเรียนหนองชาดพิทยาคม ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

๑๓. โครงการปฏิบัติธรรม รักษาศีล เจริญจิตภาวนา บวชศีลจารีณี อบรมปฏิบัติธรรม (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดธาตุพระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑๔. โครงการพัฒนาศักยภาพคณะสงฆ์ตำบลเขวาไร่ เขต ๒ (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดแสงศรีสิงห์มีพร ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑๕. อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชน (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดป่าเทพนิมิต ตำบลทราบลมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๑๖. โครงการสืบสานวัฒนธรรมทอเทียนพระราชทานชุมชน (วิทยาเขตขอนแก่น) สถานที่ วัดป่าหนองกุง ตำบลดอนหัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑๗. โครงการเผยแพร่หลักธรรม นำอาชีพสู่ชุมชน (วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ) สถานที่ วัดบ้านตาแทน ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑๘. โครงการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสุขภาพที่ดี วัดสันติวิเวก อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ (วิทยาเขตสุรินทร์) สถานที่ วัดสันติวิเวก อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

๑๙. โครงการพัฒนาระบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในชุมชนบ้านบวโกโป่ง ตำบลน้ำขำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ สถานที่ : ชุมชนบ้านบวโกโป่ง ตำบลน้ำขำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๒๐. โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บ้านม่วงคำ จ.แพร่ โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๒๑. โครงการวิถีพุทธอนุรักษ์ป่าต้นน้ำบ้านแม่ส้าน ชุมชนชาวเขาเผ่าปกากะยอ บ้านแม่ส้าน หมู่ ๖ ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง” โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง

๒๒. โครงการการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดย ชุมชนบ้านเหล่าสะอาด โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง สถานที่ : บ้านเหล่า ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง

๒๓.โครงการส่งเสริมสุขภาพพระภิกษุ-สามเณรในเขตพื้นที่ตำบลดงมหาวันอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย สถานที่ : ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

๒๔. โครงการการเสริมสร้างสุขภาพทางกาย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จังหวัดลำพูน โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน สถานที่ : โรงเรียนสันป่าหน่อม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

๒๕. โครงการชุมชนสุขภาวะ-บ้านป่าแป๋-ตำบลป่าพลู-อำเภอบ้านโฮ้ง-จังหวัดลำพูน โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน สถานที่ : บ้านป่าแป๋-ตำบลป่าพลู-อำเภอบ้านโฮ้ง-จังหวัดลำพูน

๒๖. โครงการปลูกป่าด้วยต้นไม้โพธิ์-และไม้มงคล โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถานที่ : ป่าต้นน้ำแม่แปะ หมู่บ้านขุนแปะ ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

๒๗. โครงการ-วัดสะอาดด้วยมือเรา โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สถานที่ : - วัดศรีโสดา (พระอารามหลวง)/โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จัดหวัด เชียงใหม่

๒๘. โครงการรัฐศาสตร์อาสาพัฒนาโรงเรียน ด้วยค่ายสุขภาวะและค่ายคุณธรรมโรงเรียนบ้านข่อยมิตรภาพที่ ๑๑๐ สาขาแม่เงา จังหวัดลำปาง โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา สถานที่ : โรงเรียนบ้านข่อยมิตรภาพที่ ๑๑๐ สาขาแม่เงา จังหวัดลำปาง

๒๙. โครงการการพัฒนารูปแบบการลดพุง ลดโรค ปรับสมดุลเพื่อสุขภาพพระสงฆ์และสามเณร วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย สถานที่ : ชุมชนดอยทอง ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๓๐. โครงการ “ศีล ทาน ภavana เพื่อการพัฒนาจิตใจที่ยั่งยืนและเพิ่มพื้นที่ปลอดภัยอบายมุข” โดย : พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สถานที่ : บ้านแอมเอะ หมู่ที่ ๑ ตำบลแจ่มหลวง อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากนี้ยังมีอีก ๑๔ โครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ อย่างไรก็ตามในการติดตามและประเมินผลโครงการมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้มีการจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๓ เป็นรายภาค โดยได้มีการประชุมหารือและเตรียมการในรูปของคณะกรรมการฯและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อร่วมดำเนินการจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นรายภาค โดยกำหนดเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการครั้งในจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๑,๖๑๙ รูปและกำหนดจัดในแต่ละภาคได้กำหนดจัดตามภูมิภาค ดังนี้

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดสัมมนา เมื่อวันที่ ๓-๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ วิทยาเขตขอนแก่น มีนิสิตเข้าร่วมสัมมนาจำนวน ๖๓๕ รูป

๒. ภาคเหนือจัดสัมมนา เมื่อวันที่ ๘-๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ วิทยาเขตพะเยา มีนิสิตเข้าร่วมสัมมนาจำนวน ๓๒๖ รูป

๓. ภาคใต้จัดสัมมนา วันที่ ๑๕-๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีนิสิตเข้าร่วมสัมมนา จำนวน ๘๒ รูป และ

๔. ภาคกลางจัดสัมมนา วันที่ ๒๑-๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๕๗๖ รูป

การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละภาคได้กำหนดให้มีกิจกรรมการฟังบรรยายพิเศษ ๓ หัวข้อ (๑) หัวข้อ เรื่อง “การปฏิบัติศาสนกิจกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา” (๒) การสำเร็จ การศึกษาและการขอหนังสือรับรองผลการศึกษาตามนโยบายของมหาวิทยาลัย” (๓) หัวข้อ เรื่อง “Mindset บัณฑิต มจร ปลั่งทำงานและจิตวิญญาณเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม”

นอกจากนั้น ได้กำหนดให้มีการนำเสนอโครงการปฏิบัติศาสนกิจต้นแบบของนิสิตผู้แทนภาค กลาง และการประชุมกลุ่มย่อย ๖ กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ ๑ เรื่อง พุทธศาสตร์บัณฑิตกับงานด้านปกครอง กลุ่ม ที่ ๒ เรื่อง พุทธศาสตร์บัณฑิตกับงานด้านศาสนศึกษา กลุ่มที่ ๓ เรื่อง พุทธศาสตร์บัณฑิตกับงานด้าน ศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ ๔ เรื่อง พุทธศาสตร์บัณฑิตกับงานด้านการเผยแผ่ กลุ่มที่ ๕ เรื่อง พุทธศาสตร์ บัณฑิตกับงานด้านสาธารณูปการ และกลุ่มที่ ๖ เรื่อง พุทธศาสตร์บัณฑิตกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์

ในแต่ละกลุ่มมีคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ร่วมเป็นวิทยากร โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นใน ๒ ประเด็นสำคัญ ดังนี้ (๑) สิ่งที่ท่านอยากพัฒนาสำหรับการปฏิบัติ ศาสนกิจของนิสิตในอนาคต ใน ๕ ประเด็นสำคัญ คือ การสนับสนุนงานตามแผนการปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนา (๖+๑) การสนับสนุนเครือข่าย /การพัฒนาศักยภาพนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ การสนับสนุน เจริญวิชาการ/งานวิจัย การสนับสนุนเชิงขยายผลและความยั่งยืน (๒) สิ่งที่ท่านอยากให้ปรับปรุง แก้ไข จาก การปฏิบัติศาสนกิจที่ผ่านมา

การประเมินผลโครงการครั้งนี้ จากวิธีการสร้างแบบสอบถามและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้เข้าร่วมโครงการโดยการประเมินออนไลน์ และได้กำหนดระดับความรู้ที่ผู้เข้าร่วม โครงการได้รับและระดับความพึงพอใจต่อการจัดโครงการ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- | | |
|-----------------|------------|
| ๕ คะแนน หมายถึง | มากที่สุด |
| ๔ คะแนน หมายถึง | มาก |
| ๓ คะแนน หมายถึง | ปานกลาง |
| ๒ คะแนน หมายถึง | น้อย |
| ๑ คะแนน หมายถึง | น้อยที่สุด |

การประเมินผลการสำรวจครั้งนี้ กำหนดเป้าหมายของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นไว้ จำนวน ๑,๖๑๙ รูป ซึ่งเป็นจำนวนของนิสิตที่ยื่นคำร้องของปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ และเมื่อพิจารณาจาก โครงการปฏิบัติศาสนกิจ สามารถแยกเป็นประเภทของงานปฏิบัติศาสนกิจได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทโครงการปฏิบัติศาสนกิจแยกตามงานในกิจการคณะสงฆ์

ที่	งานกิจการคณะสงฆ์	จำนวนและร้อยละของโครงการฯ	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ปกครอง	๑๗๗	๑๐.๙๓
๒	เผยแผ่	๔๖๙	๒๘.๙๗
๓	ศาสนศึกษา	๒๘๕	๑๗.๖๐
๔	ศึกษาสงเคราะห์	๑๘๗	๑๑.๕๕
๕	สาธารณูปการ	๒๑๖	๑๓.๓๔
๖	สาธารณสงเคราะห์	๒๗๒	๑๖.๘๐
๗	อื่น ๆ	๑๓	๐.๘๐
	รวม	๑,๖๑๙	๑๐๐

จากตารางพบว่า มีจำนวนนิสิตปฏิบัติศาสนกิจทั้งสิ้น ๑,๖๑๙ รูป ซึ่งเป็นจำนวนของนิสิตที่ยื่นคำร้องของปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ เมื่อพิจารณาจากโครงการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตพบว่าสามารถแยกประเภทการปฏิบัติศาสนกิจ พบว่า ประเภทงานปฏิบัติศาสนกิจเรียงจากอันดับมากที่สุด พบว่างานด้านเผยแผ่ จำนวน ๔๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๙๗ รองลงมาศาสนศึกษา จำนวน ๒๘๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๖๐ อันดับที่ สามงานด้านสาธารณสงเคราะห์ จำนวน ๒๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๐ ลำดับที่สี่ งานด้านสาธารณูปการ จำนวน ๒๑๖ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๔ ลำดับที่ห้างานศึกษาสงเคราะห์ จำนวน ๑๘๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๕ ลำดับที่ ๖ งานด้านปกครองจำนวน ๑๗๗ รูปคิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๓ และอื่น ๆ จำนวน ๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๐

จากผลการจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจประจำภาคในแต่ละภาค พบว่า มีจำนวนผู้เข้าโครงการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจรุ่นที่ ๖๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวนทั้งสิ้น ๑,๓๘๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๕๕ และมีผู้ประเมินผลการดำเนินงานโครงการฯ จำนวน ๑,๐๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๔๔ เป็นพระภิกษุ จำนวน ๑,๐๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๑๖ สามเณร จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๔ เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน ๒๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖๗ เป็นลูกวัด จำนวน ๗๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓๓ และเมื่อพิจารณาประเภทของโครงการปฏิบัติศาสนกิจเรียงจากอันดับมากที่สุด พบว่า งานด้านเผยแผ่ จำนวน ๓๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๒ รองลงมาศาสนศึกษา จำนวน ๑๙๕ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙๑ อันดับที่ สามงานด้านสาธารณสงเคราะห์ จำนวน ๑๖๒ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗๑ ลำดับที่สี่ งานด้านสาธารณูปการ จำนวน ๑๑๘ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๕ ลำดับที่ห้างานศึกษาสงเคราะห์ จำนวน ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๔๑ ลำดับที่ ๖ งานด้านปกครองจำนวน ๘๗ รูปคิดเป็นร้อยละ ๘.๔๔ และอื่น ๆ จำนวน ๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๖

อย่างไรก็ตามการประเมินความพึงพอใจการจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจรวมทุกภาคมีค่าเฉลี่ยที่ ๓.๘๔ และเมื่อพิจารณารายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ๓.๙๗ รองลงมา ภาคใต้ คะแนนค่าเฉลี่ยที่ ๓.๘๕ ภาคเหนือ คะแนนค่าเฉลี่ยที่ ๓.๗๙ และลำดับสุดท้ายภาคกลางมีคะแนนค่าเฉลี่ยที่ ๓.๗๔ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความรู้ก่อนหลังพบว่าผู้เข้าร่วมการสัมมนามีความรู้หลังการสัมมนาคิดเป็นคะแนนค่าเฉลี่ย ๔.๑๑ โดยคะแนนความรู้ก่อนสัมมนาคะแนนค่าเฉลี่ยที่ ๓.๕๖

ในส่วนการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการพบว่า มีคะแนนค่าเฉลี่ยบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่า ๓.๕๑ ทุกข้อวัตถุประสงค์ทั้งที่แยกเป็นรายภาคและรวม

ตารางที่ ๒ แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจรายภาค

ตอนที่ ๒ การประเมินผลการสัมมนาในภาพรวม						
ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจรายภาค				
		อีสาน	เหนือ	ใต้	กลาง	รวม
๑	ความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการสัมมนา					
	๑.๑ ความรู้ ความเข้าใจ <u>ก่อน</u> การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ	๓.๕๖	๓.๔๖	๓.๔๑	๓.๔๖	๓.๔๗
	๑.๒ ความรู้ ความเข้าใจ <u>หลัง</u> การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ	๔.๑๑	๔.๐๑	๔.๑๓	๓.๘๘	๔.๐๓
๒	การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ					
	๒.๑ นิสิตปฏิบัติศาสนกิจได้รับความรู้ มีเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างนิสิตวิทยากร มีประสบการณ์ และสามารถนำหลักวิธีการที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้	๔.๐๒	๓.๘๖	๔.๐๓	๓.๗๔	๓.๙๑
	๒.๒ นิสิตปฏิบัติศาสนกิจมีทัศนคติที่ดีและมีจิตสำนึกรักสถาบันและอุทิศตนพระพุทธศาสนาและสังคม	๔.๒๑	๔.๐๗	๔.๒๕	๓.๙๙	๔.๑๓
	๒.๓ ทราบปัญหา อุปสรรคและมีวิธีแก้ปัญหาหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจ	๓.๙๘	๓.๘๙	๓.๙๘	๓.๗๕	๓.๙๐
	๒.๔ แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตรุ่นต่อไป	๔.๐๕	๓.๙๓	๓.๘๒	๓.๗๗	๓.๘๙
๓	รูปแบบการจัดสัมมนาการปฏิบัติศาสนกิจประจำภาค	๓.๙๖	๓.๘๒	๔.๐๒	๓.๗๐	๓.๘๘

๔	ระยะเวลาในการจัดงาน (๒ วัน)	๓.๘๓	๓.๗๔	๓.๘๒	๓.๖๓	๓.๗๖
๕	สถานที่จัดงาน (วิทยาเขตขอนแก่น)					
	๕.๑ ห้องประชุม	๔.๓๖	๓.๘๙	๓.๘๕	๔.๑๒	๔.๐๖
	๕.๒ สิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องประชุม	๔.๐๘	๓.๙๐	๓.๘๕	๓.๙๗	๓.๙๕
	๕.๓ อาหาร/อาหารว่างและน้ำปानะ	๓.๘๘	๓.๘๒	๓.๖๙	๓.๗๔	๓.๗๘
	๕.๔ ความสะดวกในการเดินทาง	๓.๔๙	๓.๓๔	๓.๒๐	๓.๕๘	๓.๔๐
๖	การจัดหัวข้อบรรยายในการสัมมนา					
	๖.๑ บรรยายพิเศษ หัวข้อ “การปฏิบัติศาสนกิจกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา”	๔.๐๕	๓.๗๙	๓.๙๗	๓.๘๗	๓.๙๒
	๖.๒ บรรยายพิเศษ หัวข้อ “Mindset บัณฑิต มจธ พลังงานและจิตวิญญาณเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม”	๔.๑๕	๓.๘๔	๓.๘๗	๓.๘๑	๓.๙๒
	๖.๓ บรรยายพิเศษ หัวข้อ “การปฏิบัติศาสนกิจ: พลังการทำงานและจิตวิญญาณของพระนิสิตเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม”	๔.๐๖	๓.๘๒	๓.๘๒	๓.๘๐	๓.๘๘
๗	การจัดประชุมกลุ่มย่อย					
	๗.๑ การชี้แจงประชุมกลุ่มย่อย	๓.๙๐	๓.๗๕	๓.๘๔	๓.๖๒	๓.๗๘
	๗.๒ การแบ่งกลุ่มและหัวข้อกลุ่มย่อย	๓.๙๕	๓.๗๓	๓.๘๐	๓.๗๑	๓.๘๐
	๗.๓ ความรู้ ความสามารถ และทักษะของวิทยากรประจำกลุ่ม	๓.๙๘	๓.๗๗	๓.๘๕	๓.๗๓	๓.๘๓
	๗.๔ การดูแลประสานงานของผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่ม	๓.๘๗	๓.๗๑	๓.๙๐	๓.๕๙	๓.๗๗
	๗.๕ ระยะเวลาในการประชุมกลุ่มย่อย	๓.๘๔	๓.๕๔	๓.๗๗	๓.๕๕	๓.๖๘
	๗.๖ การนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย	๓.๙๒	๓.๗๑	๓.๙๗	๓.๖๓	๓.๘๑
๘	การประสานงานของเจ้าหน้าที่	๓.๘๙	๓.๗๐	๓.๗๔	๓.๕๘	๓.๗๘
๙	จำนวนผู้เข้าร่วมการสัมมนาในครั้งนี้	๓.๙๖	๓.๙๐	๓.๘๕	๓.๗๕	๓.๙๐
๑๐	เอกสารประกอบการสัมมนา / โสตทัศนอุปกรณ์	๓.๙๐	๓.๗๘	๓.๖๗	๓.๗๑	๓.๗๗
๑๑	ประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมมนาครั้งนี้	๔.๑๒	๓.๘๗	๔.๐๓	๓.๘๕	๔.๐๑
๑๒	ความพึงพอใจโดยรวมจากการสัมมนาครั้งนี้	๔.๐๓	๓.๘๔	๓.๘๙	๓.๘๑	๓.๙๒
	รวม	๓.๙๗	๓.๗๙	๓.๘๕	๓.๗๔	๓.๘๔

สิ่งที่อยากให้ปรับปรุงแก้ไขจากการปฏิบัติศาสนกิจที่ผ่านมา

๑. ควรมีการเตรียมความพร้อมการปฏิบัติศาสนกิจให้กับนิสิตตั้งแต่อยู่ในชั้นเรียน
๒. วิทยากรประจำกลุ่มไม่ได้แนะนำหรือดำเนินการตามวิทยากรบนเวทีชี้แจง
๓. ให้มีข้อมูลสารสนเทศการปฏิบัติศาสนกิจในเว็บไซต์กองกิจการนิสิต
๔. ความชัดเจนในขั้นตอนและข้อกำหนดต่างๆ ในการปฏิบัติศาสนกิจ
๕. การติดตามและประเมินผล
๖. การชี้แจงและทำความเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กับส่วนกลาง

๗. การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคลากรเป็นที่ปรึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต
๘. ความต่อเนื่องของโครงการระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้องหรือความยั่งยืนของโครงการที่ดีแต่ขาดความ

ต่อเนื่อง

สิ่งที่อยากให้นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตในอนาคต

๑. การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตควรเชื่อมโยงและสอดคล้องกับแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน โดยการดำเนินการของมหาวิทยาลัยร่วมกับคณะสงฆ์ เช่น การสำรวจความต้องการของคณะสงฆ์ การกำหนดแผนการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตร่วมกับคณะสงฆ์ตามภูมิภาคหรือตามประเด็นที่นิสิตสนใจ
๒. ควรมียุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจในภาพรวมและยุทธศาสตร์ในแต่ละภูมิภาคเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์หรือแผนการปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละปีให้ชัดเจน
๓. ควรมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของนิสิตควรมีการดำเนินการมาตั้งแต่ระดับนิสิตศึกษาอยู่ในชั้นเรียนผูกโยงกับรายวิชาโดยการมีส่วนร่วมของคณาจารย์หรืออาจารย์ที่ปรึกษา
๔. การเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานของมหาวิทยาลัยร่วมกับหน่วยงานราชการหรือเอกชนเพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิต และสร้างประสบการณ์ในการทำงานให้กับนิสิต
๕. ควรมีการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละด้านให้เป็นรูปธรรม
๖. ควรมีโครงการติดตามและพัฒนาโครงการปฏิบัติศาสนกิจในระหว่างการปฏิบัติศาสนกิจ
๗. ควรมีการนำระบบปฏิบัติศาสนกิจออนไลน์มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
๘. มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้ฝ่ายกิจการนิสิตส่วนภูมิภาคจัดทำแผนปฏิบัติงานบริการสังคมโดยนิสิตแต่ละรุ่นโดยการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยหรือองค์กรภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติงานภาคชุมชนร่วมกันและเป็นการติดตามและพัฒนาโครงการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตเป็นรายบุคคล
๙. การกำหนดปฏิทินกิจกรรมการปฏิบัติศาสนกิจให้สอดคล้องกับงานและบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
๑๐. การจัดสัมมนาปฏิบัติศาสนกิจ นอกจากเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนิสิตแล้ว ควรมีการประกวดผลงานการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตในแต่ละด้าน และมอบรางวัลแก่นิสิตที่มีผลงานการปฏิบัติ

ศาสนกิจในระดับต่าง ๆ โดยอาจมอบให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุน นิสิตผู้ปฏิบัติศาสนกิจ และ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจหรือยกย่องนิสิตที่มีความเสียสละทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม

๔. การผลักดันเชิงนโยบาย

จากผลการดำเนินงานโครงการนิสิตปฏิบัติศาสนกิจอาสาช่วยพัฒนาสังคม ได้มีบทสรุปหลายประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดรูปแบบและวิธีการปฏิบัติศาสนกิจให้ตรงกับเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกิดประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ และพัฒนาสังคมในมิติต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งจากผลการดำเนินงาน การประเมินโครงการ การลงพื้นที่ติดตาม และการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ได้มีการผลักดันเชิงนโยบาย โดยคณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้มีมติ ดังนี้

๑. กำหนดให้การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ รุ่นที่ ๖๔ ปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบของโครงการปฏิบัติศาสนกิจ ที่กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานและการรายงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมตามแบบฟอร์มที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยเน้นปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานในกิจการคณะสงฆ์ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ พันธกิจหรือภาระงานของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านศาสนศึกษา (๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านเผยแผ่ (๕) ด้านสาธารณูปการ และ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์

๒. การปฐมนิเทศนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ รุ่นที่ ๖๔ ตามข้อ ๑๖ แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พุทธศักราช ๒๕๕๖ กำหนดให้จัดปฐมนิเทศนิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นรายภาค ประกอบด้วย (๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒) ภาคกลาง (๓) ภาคเหนือ และ (๔) ภาคใต้ โดยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของวิทยาเขต วิทยาลัย ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการ

๓. ให้กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจถึงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจตามนโยบายของมหาวิทยาลัย และให้วิทยาเขต คณะ วิทยาลัย ห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการ ส่งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่กำกับดูแล และรับผิดชอบงานเกี่ยวกับกิจการนิสิตเข้าร่วมประชุม

๔. กำหนดให้นำระบบปฏิบัติศาสนกิจออนไลน์(www.stud.mcu.ac.th/sas) มาใช้สนับสนุนเกี่ยวกับงานปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ รุ่นที่ ๖๔ เป็นต้นไป เพื่อใช้ในการลงทะเบียน ยืนยันคำร้อง ส่งรายงาน รวมถึงสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ

๕. กำหนดให้กิจกรรมต่อไปนี้ คือ (๑) การปฐมนิเทศนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ (๒) การติดตามและพัฒนาโครงการปฏิบัติศาสนกิจ (๓) การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติศาสนกิจที่นิสิตปฏิบัติศาสนกิจทุกรูปต้องเข้าร่วม นิสิตที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ถือว่าไม่ผ่านการปฏิบัติศาสนกิจ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ

๖. ให้วิทยาเขต คณะ วิทยาลัย ห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการแจ้งให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปี การศึกษา ๒๕๖๑ รุ่นที่ ๖๔ ดำเนินการตามปฏิทินกิจกรรมการปฏิบัติศาสนกิจและนโยบายของมหาวิทยาลัยโดย ครังครัด

๗. นิสิตปฏิบัติศาสนกิจต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง มติ คำแนะนำของที่ปรึกษาปฏิบัติ ศาสนกิจ และปฏิทินกิจกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ รุ่นที่ ๖๔ โดยเคร่งครัด

๘. ให้กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี ร่วมกับวิทยาเขต วิทยาลัย ห้องเรียนและหน่วยวิทย บริการ จัดให้มีกิจกรรมการประกวดโครงการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อยกย่องและสนับสนุนผลงานการปฏิบัติ ศาสนกิจของนิสิต

๙. ให้กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี ร่วมกับวิทยาเขต วิทยาลัย ห้องเรียนและหน่วยวิทย บริการรวบรวมผลการปฏิบัติศาสนกิจ (ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน การประเมิน ประเด็นปัญหา อุปสรรค แนว ทางแก้ไข และจัดทำสรุปผลการดำเนินงานโครงการปฏิบัติศาสนกิจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑) เสนอ คณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจพิจารณา

๑๐. นิสิตปฏิบัติศาสนกิจละเมิดข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง มติ หรือข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติศาสนกิจ ให้คณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจประชุมพิจารณากำหนดโทษตามข้อ ๒๑ แห่งข้อบังคับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พุทธศักราช ๒๕๕๖

๕. บทสรุป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาสงฆ์ได้ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตและ ผลงานวิจัยออกสู่สังคม โดยใช้ฐานคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานวิชาการและพัฒนา ลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตในทุกระดับการศึกษา ดังนั้น พระนิสิตที่เข้ารับการศึกษานในหลักสูตรระดับชั้น ปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกรูป จึงถูกกำหนดให้เข้าร่วมการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาอีกหนึ่งปีการศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ กองกิจการนิสิต สำนักงาน อธิการบดี ได้จัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๓ ในสถานที่ต่าง ๆ และพบว่าในการปฏิบัติศาสนกิจมีการ เสนอรูปแบบและวิธีการปฏิบัติศาสนกิจที่เหมาะสมกับกับสภาพของการเปลี่ยนแปลง เป็นไปตามวัตถุประสงค์การ ปฏิบัติศาสนกิจและในการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๓ นิสิตได้ให้เสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการ การปฏิบัติศาสนกิจไว้ ๔ ข้อสำคัญคือ (๑) การปฏิบัติศาสนกิจกับแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน (๒) การกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจ (๓) การเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของนิสิต (๔) เครือข่ายการทำงาน

รูปภาพประกอบ







